

УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ СЕРЕДОВИЩА

Як відомо, у сучасному ринковому середовищі існування будь-якого підприємства, організації або установи неможливе без якісного та розумного управління. Важливим фактором забезпечення безперервного розвитку та досягнення високого рівня конкурентоспроможності суб'єкта господарювання є уміння оперативно та швидко реагувати на зміни як ззовні, так і зсередини організації. Відповідно до системного підходу управління кожна організація – це відкрита соціально-економічна система, цілісність та стійкість якої визначається елементами, з яких вона складається.

Сукупність таких елементів формує внутрішнє середовище організації. Його проектування і створення здійснюється з огляду на специфіку діяльності організації, коло її споживачів, ринкову кон'юнктуру, умови господарювання тощо.

Ключовим завданням системи менеджменту при формуванні внутрішнього середовища організації є забезпечення відповідності характеристик його найважливіших компонентів умовам зовнішнього середовища, в яких організація функціонує. Внутрішнє середовище представляє собою сукупність чинників, що створюються і контролюються безпосередньо організацією. Складові внутрішнього середовища суб'єкта господарювання безпосередньо впливають на його ефективність, основними з таких складових є: стратегії, цілі, завдання, структура, технологія, персонал, організаційна культура тощо.

Окрім цього, важливими факторами впливу на діяльність організації є чинники зовнішнього середовища (організаційне оточення). Це сукупність факторів, що перебувають поза межами організації та з якими вона взаємодіє.

Зовнішнє середовище є джерелом забезпечення організації ресурсами, що є необхідними для формування та розвитку її внутрішнього потенціалу на рівні, необхідному для досягнення цілей.

Формування стратегії і тактики майбутньої поведінки організації визначає необхідність обізнаності її керівництва щодо стану та динаміки чинників як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, їх потенціалу, а також розуміння місця своєї організації в середовищі. Розрізняють зовнішнє середовище прямого і непрямого (опосередкованого) впливу.

Середовище прямого впливу включає фактори, які безпосередньо впливають на операції організації й випробовують на собі прямий вплив операцій організації. До цих факторів варто віднести постачальників, трудові ресурси, споживачів і конкурентів.

Середовище непрямого впливу включає фактори, які можуть не здійснювати прямого негайного впливу на операції, проте, позначаються на них: політичні й соціокультурні фактори, стан економіки, міжнародні події, науково-технічний прогрес тощо.

Зовнішнє та внутрішнє середовище будь-яких організацій, фірми або підприємства тісно взаємопов'язані: з одного боку, внутрішнє середовище створюється під впливом та на базі врахування факторів зовнішнього середовища, з іншого – відбувається адаптація до зовнішнього середовища за допомогою чинників внутрішнього середовища.

Отже, враховуючи важливість швидких та оперативних дій зі сторони керівництва організації, спрямованих на подолання прогалин, утворених у зв'язку з непередбачуваними обставинами, доцільно розглянути шляхи адаптування до даних змін у найменш болючій для організації формі. Об'єктом дослідження виступив заклад вищої освіти Державний університет «Житомирська політехніка».

Однією з найсуттєвіших змін, які склалися у 2020 році, стала поява нової інфекційної хвороби, яка швидко розповсюдилася по всьому світу та розвинулась до пандемії. Пандемію цієї хвороби Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визнала надзвичайною ситуацією в галузі міжнародної охорони здоров'я. Щоб уникнути стигматизації, пов'язаної з географічним регіоном, де виникли перші випадки захворювання, а також з расовою приналежністю чи певною етнічною групою, ВООЗ затвердила зрештою офіційну назву захворювання як «коронавірусна хвороба 2019 (COVID-19)».

Відомо, що від даних зовнішніх непередбачуваних подій постраждала практично кожна ланка бізнесу як на мікро-, так і на макрорівні. Економічна ситуація по всьому світу значно ускладнилася з введенням жорсткого карантину та повним або частковим зупиненням діяльності підприємств, установ, організацій тощо. За оновленим прогнозом МВФ, у 2020 році світовий ВВП скоротиться на 4,9%. Ще у квітні цього року експерти фонду оцінювали цьогорічне падіння у 3%.

Загалом, за підрахунками фонду, через коронавірусну кризу світова економіка втратить 12,5 трильйонів доларів. Розвинені економіки зазнають ще більшого удару – їхні ВВП скоротяться на 8%. Це на майже 2% більше, ніж у попередньому прогнозі. Для економік, що розвиваються, новий прогноз – мінус 3%.

Таким чином, вперше для всіх регіонів світу економічний прогноз є негативним. До цього додався «катастрофічний удар» по ринку праці. МВФ наводить дані Міжнародної організації праці, згідно з якими скорочення робочого часу у першому кварталі 2020 проти четвертого кварталу 2019 можна порівняти із втратою 130 мільйонів повноцінних робочих місць у світі. Але другий квартал понад удвічі погіршив цей показник – був втрачений еквівалент 300 мільйонів робочих місць.

Ця цифра є дуже важливою для України з огляду на те, що її економіку вважають орієнтованою на експорт. Це означає, що саме світова торгівля багато у чому визначає, які доходи отримують українські виробники та скільки податків до бюджету вони можуть сплачувати.

Даний період багато вчених окреслило як глобальну фінансову кризу 2020 року. Вона не поступається попередній кризі, яка спостерігалася у 2008 році, але думки вчених розділилися стосовно прогнозування її тривалості, адже багато що залежить від факторів, пов'язаних з COVID-19.

Відповідно до інформаційно-аналітичного збірника 2020 від Міністерства освіти і науки України, Уряди більшості країн виявилися не готовими до такої масштабної пандемії, їхні практичні заходи формувалися ситуативно. Для протидії поширенню COVID-19 практично в усьому світі заклади освіти були тимчасово закриті.

В Україні, за практикою зарубіжних країн, заклади освіти також були тимчасово закриті, 2019/2020 навчальний рік було завершено у дистанційному режимі. Дистанційний режим навчання, нові вимоги до забезпечення освітнього процесу стали викликом для вітчизняної системи освіти. Пандемія вплинула на звичні режими життя студентів, їх родин, викладачів, зумовила далекосяжні економічні та суспільні наслідки, загострила низку соціально-економічних питань.

Уряд України досить швидко та адекватно відреагував на нові виклики, здійснив заходи, необхідні для забезпечення неперервності освітнього процесу. З метою успішного старту 2020/2021 н. р. та забезпечення безперервності освітнього процесу Міністерством освіти і науки України спільно з Міністерством охорони здоров'я України було розроблено рекомендації щодо організації роботи закладів освіти в умовах пандемії, які регламентують порядок здійснення підготовчих заходів щодо відновлення освітнього процесу.

Метою керівництва Державного університету «Житомирська політехніка» стало дотримання поставлених вимог, а також забезпечення проведення освітнього процесу з мінімальними втратами та максимально плавним переходом навчання на оптимальне як зі сторони якості надання освітніх послуг, так і зі сторони забезпечення безпеки життєдіяльності і уповільнення розповсюдження хвороби. Відповідно до наказу 136/од від 11 березня 2020 року здобувачів освіти було переведено на дистанційне навчання. Для співробітників університету дана подія стала свого роду викликом, адже не кожен був готовий до повної діджиталізації роботи з залученням нових технологій, а також елементарно не мав зв'язку з усіма студентами.

Варто зауважити, що в університеті була запущена принципово нова платформа portal.ztu.edu.ua для співробітників університету, а також у кожного здобувача освіти з'явився Особистий кабінет студента, прив'язаний до вищезазначеної платформи. Дані впровадження дозволили налагодити зв'язок викладач-студент, спростили подачу інформації, але досі знаходяться на стадії розробки і постійних оновлень, додаючи нові функції для полегшення освітнього процесу з боку надання оперативної інформації.

Університет зумів вдало завершити 2019/2020 навчальний рік завдяки результативно проведеній управлінській роботі, а також якісно підбраному викладацькому складу, готовому до оперативних змін у наданні освітніх послуг. Одним з нових випробувань стала Вступна кампанія 2020, яка також була проведена з дотриманням усіх санітарно-гігієнічних норм та вимог, університет зумів набрати близько двох тисяч абітурієнтів, які з кінця вересня змогли розпочати навчання у статусі студента Житомирської політехніки.

Новий 2020/2021 навчальний рік перші курси розпочали у кінці вересня, студенти за освітнім ступенем «магістр» практично з початку року перейшли на навчання з використанням дистанційних технологій, поступово студентів вищих курсів освітнього ступеня «бакалавр» також переведено на змішаний тип навчання, який передбачає як елементи звичних занять, так і дистанційних. Окрім цього, розклад занять побудовано у розрахунок на розведення здобувачів освіти по часу за умови перебування в університеті обмеженої кількості осіб. Було впроваджено декілька алгоритмів дій відповідно до рекомендацій МОЗ щодо виникнення ситуацій виявлення особи з підтвердженням COVID-19.

Отже, керівництво університету побудувало чітку тактику на новий навчальний рік, яка успішно діє в умовах пандемії, вирішуючи нагальні питання, визначені сучасним зовнішнім середовищем.

Вирішення питань, пов'язаних із адаптацією діяльності організації до зміни факторів зовнішнього середовища, є нагальним та вкрай важливим завданням менеджменту у контексті зростання рівня невизначеності та динамізму середовища функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання.